

TLHAMO YA MAREO AO AMANAGO LE CORONA

Athikele ye e ngwadilwe ke : Ngaka Seleka Tembane

Leloko la komiti ya PanSALB (NLB Sesotho sa Leboa)

Ka di 18 Lewedi 2020

Kgokagano : Sele 082 9296490

Imeile : Etembasm@unisa.ac.za/selekam@hotmail.co.za

Go na le ditokomane tše dintši tšeo di tšweleditšwego ka Sekgowa ka ga leuba la corona gomme batho ba bangwe ba maleme a Seaforika ga ba kwešiše seo se ngwadilwego. Ka fao, go bile bohlokwa gore ditokomane tšeo di fetolelwe go maleme a Seaforika ka ge maleme ka moka, ka mo Afrika Borwa, a lekana le gore setšhaba ka moka se kgone go kwešiša ge go bolelwa mabapi le leuba le. Go bohlokwa gore batho ba bale le go kwešiša dika tša corona le melao ya go efoga tshwaetšo ya yona ka leleme la gabobona, la letswele. Ka fao go bile le nyakego ya go fetolela ditokomane go tloga go Sekgowa go ya go Sesotho sa Leboa. ke tla ahlaahla a mmalwa fela ao a bego a tšwelela gantši le ao a bego a na le ditlhotlo. Mareo a mangwe a hwetšagala ka gare ga dipukuntšu tša Sesotho sa Leboa mola a mangwe a sa hwetšagale. Ka fao go gapeletša go hlama lereo ka mokgwana wa kadimo goba tlhalošo. Mokgwana wa tlhakantšho ya mantšu le ona o šomišitšwe go hlama mareo ao.

- **Kokwanahloko ya Corona/Twatši ya Corona < Coronavirus**

Ge go hlalošwa mantšu a mabedi a “Corona Virus” leina le “Corona” ga se le fetolelwe go ‘Khorona’ ka ge e le tlhalošo ya leina le lengwe la seLatin leo le hlalošago gore ‘kgare’ goba ‘korone’, ka fao gantši ge go hlangwa mareo go tšwa polelong ye nngwe, maina gantši ga a fetoge, ka gore ge a ka fetolwa, a ka se sa ba le tlhalošo ya ona gabotse.

- **COVID-19 < COVID -19**

Lereo le ke akoronimi ye e emetšego “**Coronavirus Disease of 2019**” Ge re le fetolela go Sesotho sa Leboa ke **Bolwetši bjo bo hlolwago ke Kokwanahloko/Twatši ya Corona ya 2019**. Lereo le le bile le tlhotlo ka gore le fao le ngwalwago ka botlalo, ka mašakaneng go be go ngwalwa akoronimi “COVID -19” ka gore mo Sesothong sa Leboa taba ya go ngwala diakoronimi ga e sešo ya hlaka gabotse.

- **Bokgolekgoba gare ga batho /Sekgobagare ga batho < Social distancing**

Tlhotlo e bile go šomiša mekgwana ye mebedi: mokgwana wa mathomo ke wa tlhalošo, o šomišitšwe go hlaloša seo mantšu a Sekgowa a se bolelago “keeping distance between yourself and other people” mola mokgwana wa bobedi o šomišitšwe go hlakantšha mantšu a ‘**bokgole bja sekgoba**’ gore e be ‘**bokgolekgoba**’ le ‘**sekgoba sa gare**’ e be ‘**sekgobagare**’.

- **Sanethaesa < Sanitizer**

Lentšu le le bopilwe ka mantšu a mabedi, e lego bolaya+ twatši. Re bopa lereo ra hlomesetša ka hlogo ya ‘se’ ya ba ‘sebolayatwatši’. Lentšu le ‘sanethaesa’ le bopilwe ka mokgwana wa kadimo.

- **Seširasefahlego/Mmaseke/Sethibasefahlego < Face mask**

Mareo a a bopilwe ka go hlakantšha mantšu a mabedi e lego ‘šira’ + ‘sefahlego’ gomme gwa hlomesetšwa ka hlogo ya ‘se’ ya ba seširasefahlego mola sethibasefahlego le bopilwe ka ‘thiba’ + ‘sefahlego’ gwa hlomesetšwa hlogo ya ‘se’. ‘Mmaseke’ ke leadingwa. Tlhotlo mo e bile gore lereo le, ‘šira’, ka sekgowa ke “obscure one’s view” mola ‘thiba’ e le “prevent”. Bjale “Face mask” e šira sefahlego goba e thiba sefahlego?. Ge e le didirišwa tše dingwe tšeo batho ba di aparago sefahlegong tša polasetiki “Face shields” tšona di bitšwa eng?. Ke dithibasefahlego goba diširasefahlego? Ke sona seo mantšu ao a mabedi, gotee le leadingwa le mmaseke, di šomišitšwego go fetolela “Face mask”. E le gore gabotsebotse didirišwa tšeo re di aparago sefahlegong go thibela tshwaetšo ya bolwetši bja Corona di šira/thiba dinko le melomo e lego dihemi efela ka gore di mo sefahlegong ke ka fao lentšu le ‘sefahlego’ le šomišitšwego. Lentšu le ‘mask’ ka Sekgowa le šomišetšwa didirišwa tšeo batho ba di aparago mo sefahlegong ge ba diragatša, kudu mo difiliming. e le ge ba šira difahlego ka moka e le gore ba ekiša moanegwa yo ba mo diragatšago. E ka ba seširasefahlego sa sebopego sa phoofolo yeo e itšego goba sa motho yo a itšego. Ka dikolong tša bomapimpana (Kereiti R) le gona barutiši ba rata go šomiša diširasefahlego ge ba diragatša goba ba anegela bana kanegelo.

- **Lefelo leo kokwanahloko /twatši e ikepetšego/ Lefelo leo kokwanahloko/twatši e tletšego < Epicentre**

Tlhotlo e bile gore tlhalošo ye go be go se ka mokgwa wo go ka bopšago lereo le tee bjalo ka la Sekgowa.

- **Seemo sa go ba le malwetšintši < Comorbidity**

Leina le, malwetšintši, le tšwa go ‘malwetši a mantši’. Go tlogetšwe ‘a’ le ‘ma’ ka ge gantši ge go bopša lereo goba lentšu le tee ka mantšu a mabedi ao a nago le lekgokedi, lekgokedi le a tlogelwa, hlogo ya lentšu la bobedi le yona ya tlogelwa gomme mantšu a mabedi a hlakantšhwa. ‘**Morbidity**’ ke seemo sa go ba le bolwetši bjo tee. Felo fa go bolelwa ka malwetši ao a sa folego “chronic diseases”.

- **Peothoko/Tswalelelo/ Kiletšo < Quarantine**

Mareo a a tšerwe go dipukuntšu tša go fapana.

- **Boipeelothoko/ Boitlhaolo < Self – isolation**

Go ya ka pukuntšu ya Kriel (2007) lentšu le “isolate” ke ‘beela thoko’ goba ‘hlaola’, ka fao go bopilwe mareo ka mantšu a gomme ka lebaka la “self” e lego ‘noši’/‘ka noši’/‘bo-nna’ ke sona seo go hlomeseditšwego dihlogo tše ya ‘Bo’, le ya ‘i’ ya leitiri, ‘beela’ ya dirwa leina ‘peelo’ gomme ya hlakantšhwa le ‘thoko’ lereo ya ba ‘boipeelothoko’. Boitlhaolo ke lentšu leo le tšwago go lediri le, ‘hlaola’. Mareo a a mabedi ‘peothoko’ (quarantine) le ‘boipeelothoko’ (self –isolation) a fapana ka gore la mathomo motho yo a lwalago o beelwa thoko/iletšwa goba a tswalelelwa ka fase ga melao ya COVID 19, lefelong leo le kgethilwego, mola la bobedi motho yo a nago le dika tša kokwanahloko o ipeela thoko lefelong leo a ikgethetšego lona go efoga phetišetšo.

- **Kiletšo ya mosepelo/Kiletšomosepelo < Lockdown**

Lereo la mathomo le hlamilwe go tšwa tlhalošong gomme lereong la bobedi go šomišitšwe tlhakantšho. Se se hlalošwago ke mareo a ke gore batho ba iletšwa ke melawana ye e itšego go sepela ka tsela yeo ba e tlwaetšego.

Dikeletšo:

Mareo ao a amanago le tshwaetšo ya Corona ke a mantši, ka fao, go nyakega gore batho ka moka bao ba amegago go ngwalweng ga mareo a Sesotho sa Leboa, ba tšee karolo go ngwaleng ga mareo ao le diakoronimi. Tekanyetšo ka PanSALB e bohlokwa. Mareo a a nyaka gore a lebelelwe gape gore bana ba thari ye ntsho ba tle ba be molomo wa lehlabula le gona ba gopole gore mphiri o tee ga o lle. **A RE THUŠANENG HLE!**

